

Universitätsbibliothek Wuppertal

Xenophontis, Philosophi Et Imperatoris Clarissimi, Qvae Exstant Opera

Xenophon

Francofurti, 1596

Xenophontis de re equestri liber, ex interpretatione Leunclavii priore
Taurinensi

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-331](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-331)

XENOPHONTIS DE RE EQVE-
STRI LIBER, EX INTERPRETATIO-
NE LEVNCLAVII PRIORE
TAVRINENSIS.

Xenophon
equestris
rei peritiss-
simus.

Simonis li-
ber de re e-
questri.
Simonis
Xenophon
praecepta con-
uenientia.

Emilio pul-
li.
Pulli ex-
ploratio.

Pedas.

Vngula.

Vngula so-
lida.

Ἰκνωπός
Græc.

Ossa ti-
biarum.

Genus.

VANDO QUIDEM EXCO, A
quod re equestris diu no-
bis exercere contigit, vsum
eius aliquem adsequuti vi-
demur: lubet amicis iunio-
ribus indicare, qua futurum
ratione putemus, vt equos
rectissime tractent. Scripsit
quidem & Simo de re equestri, atque idem conse-
crauit equum aheneum Athenis in Eleusinio, ad
cuius basim ab se praestita effinxit. In eius libro
quacumque reperimus sententiae nostrae conue-
nientia, nequaquam ex his nostris delebimus; sed
eo lubentius cum amicis communicabimus, quo
maiores illo quoque nomine fidem habitura du-
cimur, quod vir equestris rei peritus nobiscum con-
sentiat. Quacumque idem praetermisit, nos indi-
care conabimur. Primum vero perscribemus, quo
pacto quis in equorum emtione quam minimam
circumueniatur. Itaque pulli adhuc indomiti cor-
pus explorandum esse, manifesto patet. Nam ani-
mi non admodum certa praebet indicia, qui nec-
dum conscenditur. At in ipso corpore primum
pedes inspiciendos dicimus. Sicut enim domus
nulli fuerit vsui, si superioribus egregie instructis,
non etiam fundamenta conuenientia subiiciantur:
ita nec equi bellatoris vsus fuerit vllus, si pe-
des vitiosos habeat, licet alia sint in eo praecleara om-
nia. Nec enim vllis dotibus suis vti poterit. Pe-
des autem exploret quispiam, primum vngulas in-
spiciendo. Nam haec spissae longe tenuibus ad bo-
nitatem pedum praestant. Deinde nec illud negli-
gendum, sintne sublimes vngulae tam anteriores,
quam posteriores; an depressae vel humiles. Nam
sublimes longe a solo remotam habent restadi-
nem, quam vocant: quum depressae vel humiles,
sic comparatae sint, vt valgorum more tam firmiori-
bus, quam teneris pedum partibus in incessu v-
tantur. Etiam de vngularum sonitu bonis praedi-
tos pedibus agnoscere, tradit Simo; ac recte qui-
dem. Nam vngula concaua solo impacta, non ali-
ter, atque cymbalum aliquod, resonat. Et quoniam
hinc orsi sumus, indidem ad reliquum corpus ad-
scendendo progrediemur. Oportet igitur ossa,
quae supra quidem vngulas existunt, infra et callos
tamen caninos, quos vocant, sese porrigunt, ne-
que nimis esse recta, veluti caprae, (quippe quum
solidiora sint, equitem succutiunt; & huiusmodi
crura citius etiam inflammantur) neque nimis ea-
dem depressa. Nam calli denudarentur, & exul-
cerarentur; siue per glebas, seu per lapides equus
ageretur. Ossa tibiaram spissa debent esse. Quip-
pe corporis haec fulcra sunt. Non tamen venas,
neque carnes crassas habeant. Etenim alioquin,
dum in asperis locis equus agitur, haec sanguine
impleri necesse sit, & callos existere; atque ipsa qui-
dem crura intamescere, cutem vero abscedere:
quae si laxior sit, vsu venire saepius solet, vt etiam
sura laxata claudicat equus. Ceterum si genua pul-

lus in incessu molliter inflectat, existimare liceat,
itidem habiturum crura mollia, quum ad equita-
tionis vsu idoneus erit. Omnes enim, progressu
temporis, flexus genuum molliores consequun-
tur; qui sane non abs re probantur. Nam equus
huiusmodi minus & offendit, & fatigatur; quam
cruribus rigidis praeditus. Femora sub scapulis si
crassa sint, & robore praestabunt, & elegantia; sic-
ut in virili quoque corpore. Pectus si paullo sit am-
plius, magis erit aptum; siue spectes venustatem,
seu robur; siue non per interualla, sed longo tem-
poris tractu mouentem crura velis equum. A pe-
ctore ceruix non vt verris, prona & praecipua ena-
ta sit; sed ita recta tendat ad verticem, vt gallina-
cei: nihilominus in ipso flexu incurua. Caput os-
satum, patnas habeat maxillas. Sic enim fiet, vt e-
qui ceruix ante sellam sit; oculus ante pedes spe-
ctet. Nec item contumax esse possit equus huius-
modi, licet admodum sit animosus. Nam equi,
quoties esse contumaces volunt, non ceruicem &
caput inflectunt; sed extendunt. Considerandum
etiam, tenerae sint ambae buccae, necne; an harum
alterutra. Quippe quorum buccae dissimiles sunt,
alterutra plerumque tractabiles dumtaxat eu-
dunt. Si exstantes habeat oculos, magis esse vide-
tur vigilax, quam si concauos; ac longiori ex inter-
uallo prospicere. Nares patulae perspirabiliores
sunt compressis, & equo formam terribiliorem
praebent. Etenim quum vel equus equo succen-
set, vel in equitatione commouetur; nares magis
solito diducit. Vertex maior, & aures minutae, spe-
ciem capitis equini magis honestam efficiunt. Ar-
morum eminentium sublimitas & sellam equiti-
tutiorum, & armis atque corpori firmiorem com-
pagem tribuit: eademque duplex simplici com-
modior est ad insidendum, & delectabilior ad-
spectu. Latera demissiora, ventrisque respectu
turgidiuscula, pariter efficiunt; vt equus & sedem
praebeat aptiorem, & robustior sit, & pabulo me-
lius fruatur. Lumbi quoque latiores & succinctiores
erunt, eo facilius partes equus anteriores adtol-
let, ac posteriores adtrahet. Eadem ratione fiet,
vt alius esse minime vasta videatur; quae si magna
sit, partim deformat equum, partim debiliorem,
& minus oneri gestando reddit idoneum. Coxas
latas esse conuenit, & carnosas; vt lateribus & pe-
ctori respondeant. Quod si solida sint omnia, ma-
gis expeditus ad cursum, & acrior equus erit. Fe-
morum partes sub cauda si latiore linea discretas
habeat, sane fiet, vt crura posteriora longiore tra-
ctus intervallo collocet: quod ipsum efficiet, vt
incessus equi sub infessore terribilior sit, atque fir-
mior; & omnia seipsis meliora. Licet hoc vel ex
hominibus deprehendas. Nam quum aliquid de
terra tollere volunt, nemo non id potius cruribus
diuaticatis, quam compressis, facere conatur. Tes-
tes equus non magnos habere debet, quod in pul-
lo perspicere non potest. De posterioribus talis, si-
ue tibiis, & callis, & vngulis, eadem dicimus; quae

Femora.

Pectus.

Ceruix.

Caput.

Buccae.

Oculi.

Nares.

Vertex.

Aures.

Latera.

Lumbi.

Coxae.

Femora.

sub cauda.

Testes.

de anterioribus. Labet etiam scribere, quibus indiciis de magnitudine coniecturam aliquis facere possit, ut minime fallatur. Nam cui pullo recēs in lucem edito præalta fuerint tibiæ, is maximus euadit. Omnium quippe quadrupedū ut tibiæ, progressu temporis, in magnitudine non admodū crescunt: ita reliquū corpus ea sumit incrementa, quæ tibiis respōdeant. Atq; hoc modo qui pulli formā examinant, maxime nobis aliquē posse consequi videntur, qui & bonos habeat pedes, & robustus sit, & iusta carnis, habitudinis, staturæ, pportione præditus. Quod si maxime quidā in ipso mutantur incremento, nihilo minus hac cōfidenter vtendum exploratione. Nam longe plures egregia corpora, quū initio turpes sint, adipiscuntur; quam fœdi de pulchris euadant. Ceterū quo pacto pulli tractādi sint, per scribendum nobis videtur. In vrbibus quidem equestris rei cura mandari solet iis, qui & copiis locupletissimi sunt, nec in parte reipublice postrema versantur. Longe vero satius est, tū adulescentem bonæ corporis constitutioni, ac rei equestri, vel hac iā percepta, eiusdem exercitiis operam dare, q̄ pullis domandis intentum esse; tum hominem a tate prouectiorē familiæ, amicorum, ciuiliū bellicarumq; rerū curam potius gerere, quā pullis tractādis occupari. Quod si quis de pullorū educatione mecū in eadem sententia est, haud dubie pullū domandum locabit. Sic tamen locandus erit, ut quasi quum puer alicuius artificij discendi causa magistro traditur, litteris ipse cōsignes, quibus reb. institutū pullum reddi tibi velis. Nam ista pullorū domitori pro indiciis erunt, quas ad res equum exercere debeat, si mercedē accipere velit. Id tamen ante curandū, ut pullus domitori iā suctus, & tractabilis; & hominū amans tradatur. Etenim horū pleraq; domi a curatorib. suis discunt, si quidem hi cōsiderent, pullum etiā quiescētē eo posse peruenire, ut esuriat, & sitiāt, & iracūsus sit: at idem ut comedat, ut bibat, ut molestis a reb. liberetur, nō nisi per homines fieri posse. Quippe si hæc eis eueniāt, nō diligē dumtaxat homines a pullis; verum etiā expeti necesse est. Præterea contrahendæ partes corporis, quas in primis equo incūdum est palpari. Sunt autē illæ, quæ pilos densissimos habent; & quib. si molesti quid accidat, equus ipse nullā ferre possit opē. Iubeatur quoq; curator ducere pullū per hominū turbam, & ad species omnigenas omnigenosq; strepitus admouere: quorū si qua pullus reformidet, nō s̄ uiendo, sed mitigando demonstrari debet, res minime diras esse. Ac de pullorū quidē institutione sufficere mihi videtur, hæc imperito faciunda præscripsisse. Quū vero equum aliquis homini ferendo iam idoneum sibi cōparat, quas tenere cōmonefactiones debeat, ne in emtione decipiatur; litteris prodemus. Primum nō ignoret, quæ sit ætas equi. Nam qui dentes, quos indices vocant, nullos amplius habet; is neq; spē delectat, nec item distrahi facile potest. Quū certo de ætate cōstat, ignorari rursus nō debet, quo pacto frenum ore, lorū verticale circum aures admittat. Ea vero haudquaquā ignorari poterunt, si emtore spectante frenū immittatur; & eodē spectante eximatur. Secundū hæc animaduertendū, quū tergo sessorem accipiat. Nam, equi pleriq; difficulter admittuntur ea, quib. admissis, ad laborandum se coactum iri perspiciunt. Considerandum quoq; num conscensus, ab aliis equis digredi velit;

Indicia future magnitudinis.

Ut pulli tractandi.

Pullorum domitor.

Unde pullorum in homines amant.

Emtio equi.

Ætas unde cognoscenda.

A an ad eos adstātes respectans sese deflectendo cōuertat. Sunt etiā nonnulli, qui propter educationē malam ex ipsis exercitiis equestrib. ad secessus domesticos aufugiunt. Altera dumtaxat maxilla tractabiles tū ea prodit equitatio, quam compedem vocāt, tū longe magis ipsius in equitatione cursus mutatio. Nam pleriq; deflectere nolunt ab instituto cursu, nisi maxilla contumax cū inflectione domū versus tendente cōueniat. Sciri quoq; debet, an equus laxatus ad celerē cursum, cito inhibeatur; & an reuerti velit. Expedi etiā non ignorari, nū ictu excitatus, eodem modo velit obtemperare. Nam famuli quidem, & exercitus immorigeri, nullus vsus fuerit: at equus inobediens non tantū inutilis est, verum etiā se penumero facit, quod proditor foret. Et quoniā equum bellatorē instituumus emere, periculum eorum omnium faciendum erit, quorum in bello periculum fieri solet. Ea sunt, transsilire fossas, muros superare, in prærupta euadere, de præruptis desilire. Periculū quoq; faciendum equitationis adcliuis, & decliuis, & obliquæ. Nam hæc omnia tum animum equi, num laborum tolerans; tum corpus, an sanum sit, explorant. Neq; tamē reici debet, qui nō valde insigniter hæc præstat. Etenim pleriq; non eo deficiunt, quod præstare nequeant, sed quod harum rerum rudes sint: quas si didicissent, & consuefacti essent, & exercuissent, egregie præstaret omnia; modo sani sint, minimeq; viciosi. A meticolosis quidem equis cauendum. Nam qui valde trepidi sunt, ut hostib. de se damnū dari non sinunt; ita se penumero sessorem quoq; frustrati, grauissimas in difficultates coniciunt. Cognoscendum etiā, num aliqua sit in equo vel aduersus equos, vel aduersus homines s̄ uicia; numq; sit implacabilis. Nam istæc omnia dominis molestiā creare solent. Ceterum an frenū admittere, vel accipere sessorē detrectet equus, cū motibus aliis, multo magis etiā perspicere quispiā possit; si equo iam defatigato, rursus facere conetur, quæ ante equitationē fecerat. Quotquot sane laboribus semel obitis, alios deinde subire nō recusant; argumenta satis idonea tolerātis animi de se præbent. Ad summam, pedibus bonis præditus, & mitis, & satis ad cursum celer, & qui tum velit, tum possit sustinere labores, ac lubenter pareat; cū vero credi par est, minimum exhibiturum molestiæ, ac in primis equi salutis auctorem in reb. bellicis futurum. Quibus autem vel propter ignauiam frequēti opusest incitatione, vel propter animositatem nimiam frequenti blandimento, & operosa tractatione: hi & manibus equitis negotium faciunt, & in periculis animum perturbāt. Enimvero quum quis equum iam sibi probatum emerit, domumq; deduxerit; itabulum quidem ea parte domus esse conuenit, vbi dominus equum frequentissime sit conspecturus: nec minus vtile, sic equile structum esse, ut non magis equi pabulum de præsepi, quam domini cibus e penu subtrahi furto possit. In hoc qui negligens est, mihi quidem seipsum negligere videtur. Etenim manifestum est, dominum in periculis equo corpus suum credere. Neque dumtaxat habere prodest munitum equile propterea, ne furto pabulum auferatur: verum etiā quod statim deprehendatur, ab equo pabulum non egeri. Quod vbi quis animaduertet, vel os abundas humore, curationis indigere sciat, vel equū fatigatum, quietē poscere; vel

strepdyon-
901.
† πιδν.

Equi morigeri uisus.

Equus bellator.

Equus fastidiosus & meticolosus.

Dotes equi boni.

Stabulum equi.

Equi natura.

1148
vel
pere
ab in
negl
adm
da est
dibu
da, la
gul
ha
fol
deter
rum
Dein
vbi d
sepi,
bulu
optin
busti
libra
quin
ne di
in via
bulet
perin
pung
strati
Quer
deber
Eade
neru
nobis
ca cal
igitur
quis
vbi v
frequ
lorum
causa
ro ha
quam
equum
hoc e
cottic
faciat
opera
deber
dare,
ducat
ducit,
vt res
cultu
insid
gandu
mole
Et na
magis
string
incipi
tes ea
pore
strum
siti e
pili n
bus fr
tura
sellam

vel crithiasin, aliumue quempiam morbum surre-
 pere. Sunt autem vt in homine, sic etiam in equo,
 ab initio sanabilia omnia, quã vbi occalluerint,
 neglectique per errorem morbi fuerint. Quem-
 admodum vero pabuli & exercitiorũ equi geren-
 da est cura, quo robustum sit corpus: sic etiam pe-
 dibus adhibenda diligẽtia. Stabula quidem humi-
 da, læuiq; bonas etiam a natura corrumpunt vn-
 gulas. Oporteret vero, ne humida sint, defluxum
 habeant; neue sint læuia, lapides coniunctim de-
 fossos contineant, vngulis magnitudine respon-
 dẽtes. Nã ea stabula, præter indicatos vsus, equo-
 rum insisterium pedes quoq; solidiores efficiunt.
 Deinde curatoris erit, vt equum e stabulo educat,
 vbi desstringendus erit: & a prandio religet a præ-
 sepi, quo maiori cum voluptate vespertinũ ad pa-
 bulum accedat. Rursus vt stabulũ exterius quam-
 optime comparatum sit, & equi pedes reddat ro-
 bustiores; rotundorum lapidum in viis iacentium,
 librãq; pondus habentium, plaustra quatuor aut
 quinque passim substernat, & ferro constingat,
 ne dissiungantur. Super hos insisterendo, tamquam
 in via lapidea, semper aliquam diei partem obam-
 bulet. Neque vero fieri aliter potest, quin vngulis
 perinde vtatur, ac in incessu, siue desstringatur, seu
 pungatur. Ipsã præterea pedum testudines a sub-
 stratis hoc modo lapidibus solidiores redduntur.
 Quemadmodum autem vngularum haberi ratio
 debet, vt sint firmã: sic etiam oris, vt tenerum sit.
 Eadem vero res & hominis carnem, & os equi ten-
 nerum efficiunt. Ceterum & illud equestris viri
 nobis esse videtur, vt equorũ curatorem habeat,
 eã callentem, quã tractando sint equo. Primum
 igitur huic sciendum, numquam eius lori, quo e-
 quus ad præsepe ligatur, nodũ id loci faciendum;
 vbi verticale freni lorũ adplicatur. Quippe quum
 frequenter equus ad præsepe caput moueat, nisi
 lorum hoc absque noxa circumdatum sit auribus,
 causam huculceribus sæpenumero præbebit. Si ve-
 ro hæ partes exulcerentur, tam ad stenandum,
 quam desstringendum se difficiliorem vt præbeat
 equus, necesse est. Expedi etiam, curatori datum
 hoc esse negotij, vt equi steruus atque stramenta
 cottidie in vnum locum exportet. Etenim si hoc
 faciat, & ipse molestia facile liberabitur, & eadem
 opera commodum equo adferet. Sciendum vero,
 debere curatorem equo capistrum quoq; circum-
 dare, siue ad desstrictionem, seu ad volutabrum e-
 ducat. Immo semper, quoties equum sine freno
 ducit, capistro eũ constriquet. Quippe capistrum
 vt respirationem non impedit, ita mordendi fa-
 cultatem adimit; adeoq; circumdatum, equos ab
 insidiis faciundis reuocat. Etiam supra caput adli-
 gendus est equus. Nam quidquid tandem ob os
 molestum equo accidat, sursum iactare caput du-
 ctu naturã solet. Itaq; si caput sic adligatus iactet,
 magis laxat vincula, quam dirumpit. Quum de-
 stringit equum curator, a capite quidem, & a iuba
 incipiat; quod frustra purgẽtur inferiora, ni par-
 tes eã superiores mundã sint: deinde reliquo cor-
 pore cunctis ad detergẽdas sordes comparatis in-
 strumentis sic vtendum, vt erigantur pili, & pro-
 situ eorum naturali puluis excutiat. Spinã vero
 pili nullo tangendi sunt instrumento, sed mani-
 bus fricandi, mollioresque reddendi, prout a na-
 tura se inclinant. Sic enim hanc ipsam velut equi
 fellam minime curator læserit. Caput aqua debet

Pedes e-
quorũ cu-
randi.

Ostentũ.

Curatoris
equi effi-
cium.

Stercoris
expurga-
tio.

Capistrum
equi.

Adligandi
equi ratio.

Equi de-
stringitio.

Partes a-
qua eluen-
de.

A ablu. Quippe quum sit osseum, si ferro vel ligno
 purget, equum dolore adfecerit. Iuba quoq; an-
 terior humectanda est. Nam quum prolixiores hi
 pili sunt, vt equo cernendi facultatem non impe-
 diunt; ita repellunt ab oculis, quẽ molestiam crea-
 re possent. Deos quidem ipsos existimare con-
 uenit, equo pilos hosce dedisse, magnarum au-
 rium loco, quas asinis & mulis, ad oculos tuen-
 dos, concesserunt. Eluenda quoq; cauda cum iu-
 ba, quum omnino effici oporteat incrementa pi-
 lorum; cauda quidem, vt equus hanc quam lon-
 gissime porrigens, res molestas abigat; colli ve-
 ro, vt amplissimum conscendenti adminiculum
 præbeant. Quin etiam elegantia causa concessã
 sunt a diis equo tam colli, quam anteriores iu-
 bæ, cum cauda. Argumento est, quod equã
 gregales non perinde ad coitum asinos admit-
 tant, dum hæce comas integras habent. Ideoq; coi-
 tus causa rudent equas, quicumque cum eis asi-
 nos coire volunt. Ceterum elui crura nolumus.
 C Etenim vt nihil habet vtilitatis, sic noxia est vngu-
 lis humectatio crurum cottidiana. Nimia quoque
 sub aluo nonnunquã intermittẽda sordium ab-
 tersio. Nam hæc in primis equo dolorem adfert,
 & quãto mundiores eã partes fuerint, tanto plura
 molestiam equo parientia sub aluo sese colligunt.
 Immo tameri magnopere quis labore in his ex-
 purgandis, vix tamẽ educi potest equus, quin mox
 imundis sit similis. Quapropter hæc omittenda
 sunt. Crura quoque manibus ipsis desstringi, satis
 est. Indicabimus etiam, quo pacto quis cum mini-
 mo discrimine suo, & equi commodo maximo,
 desstringere possit. Quippe si eandem in partem
 cum equo spectans, crura detergat: erit in pericu-
 lo, ne tum genu, tum vngulam equus ori eius im-
 pingat. Sin aduersam in partem oculos dirigat, &
 inter abstergẽdum, extra crus ipsum, propter sca-
 pulam procumbens, defricet; nec mali quid ipse
 patietur, & vngulam equi aperiens, habere testu-
 dinis curã poterit. Eodem modo posteriora quo-
 que crura detergat. Scire vero debet is, qui pro-
 pter equum veritatur, tam hæc, quam alia, quã fi-
 ri debet, minime sic faciunda; vt vel in equum ad-
 uersum, vel auersum eatur. Nam si conetur im-
 probus esse, plus vtroque modo poterit equus,
 quam homo. Verum si quis a latere accedat, nul-
 lo cum discrimine suo equum tractare prolixè po-
 terit. Quum ducendus est equus, vt eum a tergo
 sequens ducas, propterea nõ probamus; quod qui
 ducit equum hoc modo, minime sibi ab eo cauere
 possit; quum equo maxima facultas sit, quidquid
 velit, agendi. Rursus equum sic condocetacere, vt
 ad longum lorum te præcedẽtem pone sequatur;
 has ob causas improbamus. Potest enim equus,
 in vtram partem velit, nocere: simulque potest ita
 se conuertere, vt aduersum sese ducenti obiciat.
 Et vero si plures equi hoc modo ducantur, quã fi-
 ri possit, vt a se inuicem abstineant? At equus a la-
 tere duci consuefactus, vt minime vel equis, vel
 hominibus nocere poterit, sic etiã aptissime com-
 paratus erit equiti, si quando conscensionem ce-
 lerem vsus postulet. Vt autem recte curator et-
 iam frenum immittat, primum ab equi latere sini-
 stro accedat; deinde habenas capiti circumiectas
 summis humeris imponat, & lorum verticale dex-
 tra sustollat, sinistra lupos admoueat. Quod si e-
 quus admittet, manifestum est, adplicanda esse

con-
sior, iuba
anterior.

Iuba cete-
rique pili
longioris.

Quomodo
ducendus
equus.

Immissio
freni.

freni lora. Sin os minime diducat, admoto dentibus freno, maior sinistra manus digitus equi maxillae inferendus erit. Nam plerique, si hoc fiat, os pandunt. At vero si ne sic quidem frenum admittat, propter eum dentem, qui caninus dicitur, labrum premat. Etenim perpauci frenum non admittunt, si hoc eis accidat. Sciat haec quoque curator. Primum, ne unquam ducat equum habentis. Hoc enim efficit, ut equi alterutra maxillarum intractabiles euadant. Deinde, quantum a maxillis frenum distare debeat. Nam frenum si nimis stringat maxillas, sic ori callum obducit, ut sensum omnem amittat. Idem si nimis ad extremum os usque demittatur, equo facultatem praebet, ut lupatum mordens, parere nolit. Et nequaquam equus huiusmodi rebus exacerbadus est, quum laborem subire debet. Quippe tantum in eo momenti situm est, ut equus frenum libenter accipiat; ut nulli sit prorsus vsui, qui non admittit. At vero si non solum frenetur, quum subiturus est laborem; verumetiam quum ad pabulum, & quum ex equitatione domum abducitur: non mirum erit, si sponte sua frenum oblatum attripiat. Expedi etiam, scire curatorem hominis in equum subleuandi rationem, more Persico: ut tum ipse dominus, si morbo debilitetur, aut aetas eius ingrauescat, hominem habeat, a quo facile in equum adtollatur; tum alteri, si cui velit, eiusdem opera gratificetur. Vnum hoc praecipuum ad equos, vnum hic mos optimus est; ut equus iracunde numquam tractetur. Nam ira nihil prouidet, ideoque lapenumero designat ea, quorum necesse est aliquem peniteat. Idem quum equus aliquid suspicando veritus, adire non vult quopiam: ostendendum est ei, nihil esse terribile, praesertim si equus sit animosus. Sin autem, contrectet eques ipse rem specie terribilem, & leniter equum adducat. At qui verberibus cogunt, maiorem adhuc metum incuriunt. Putant enim equi, si quid molesti tunc eis accidat; id ipsum a rebus, quas suspectas habet, proficisci. Ceterum ubi curator equum tradit equiti consensuro, non improbamus id quidem, si possit equum ita summittere, quo facilis sit adscensus: sed ipsi tamen equiti putamus in hoc incumbendum exercitatione, ut vel equo se non praebente possit adscendere. Nam equus alius alius offertur, & idem curator alius alij feruit. Iam quum eques acceperit equum, ceu consensurus; quid agere debeat, ut in equestri re tam sibi, quam equo plurimum commodet, litteris deinceps complectemur. Primum ergo lorum ductorium, ab inferiore freni parte, vel ab anulo religatum, sinistra manu apte prehendet; ea quidem laxitate, ut nec ad conscendendum sese subleuans, arreptis propter aures pilis; nec de hasta subsiliens, equum retrahat. Inde dextra prehendet habenas, in summis humeris depositas; vna cum iuba: ne quoquo modo conscendens, os equi freno torqueat. Posteaquam sese ad conscensionem adleuarit, sinistra corpus libret, ac dextram porrigendo semet adtollat. Quippe si hoc modo conscendat, nec a tergo deforme spectaculum praebit. Et faciet haec inflexo erure, nec in equi spinam imponet genu; sed in dextrum latus tibiam transiciet. Vbi pedem iam circumegerit, tum deinde nates etiam in equum imponat. Sin eques forte sinistra ducat equum, dextra teneat hastam: vtile nobis esse videtur, ut etiam a latere dextro studeat in

Iracunde
tum equo
non agen-
dum.

Equi con-
scensio.

A equum insilire. Nec aliud sane quidquam heic discendum venit, quam quae dextris antea corporis partibus faciebat, ea nunc ut sinistris peragat: quaeque tunc sinistris, modo dextris faciat. Atque hanc conscendendi rationem propterea laudamus, quod simul atque conscenderit, mox omnino sit paratus, si forte subito cum hostibus sit dimicandum. Posteaquam siue nudo in equo, seu in ephippio consederit, non sessionem velut in curru laudamus; sed eam, quae cruribus diuaticatis equitae quasi erigit. Sic enim femoribus equi firmiter adhaerebit. Et erectus, si quidem vsus ita poscat, tum iacula validius emittere, tum ex equo ferire poterit. Debet etiam tibia cum pede remissius a genu demitti. Nam qui rigidum crus gerit, si quam in rem illud impigerit, mox fractum erit. At vero si fluxa sit tibia, tamen si aliquid in eam irruat, ita cedere poterit; ut femur haudquaquam loco moueatur. Propterea sui corporis eam partem vniuersam, quae supra coxas est, ita consuefacere debet eques; ut quam maxime sit agilis. Nam hoc modo magis ad agendum aliquid comparatus erit, & si quis eum detrahere, vel impellere volet, minus titubabit. Ceterum ubi resederit, primo consuefaciendus est equus, ut tantisper quietus sit; dum, si quid erit opus, eques adtraxerit, & habenas aequales reddiderit, & hastam ita sumserit, ut gestari quam aptissime possit. Deinde brachium sinistrum lateri ad moueat. Hoc enim modo pulcherrime compositus erit equus, & maximum manus ipsa robur habebit. Habenae laudamus eiusmodi, quae sint aequales; non fragiles, neque lubricae, neque crassae: ut hastam quoque, si sit opus, excipere manus ea possit. Quum equo significatum erit, ut progrediatur: pedentem id facere incipiat, quod in eo minimum perturbationis sit. Habenae, siquidem equus caput paullo demissius geret, manibus eques sursum teneat: Sin erectior fuerit, deorsum. Sic enim formam equi quam ornatissimam efficiet. Secundum haec si pergat equus incellu sibi a natura indito, absque vlla prorsus molestia laxabit corpus, & lubentissime se conferet ad virgae directae cursum. Et quoniam a laeva initium fieri, magis probatur; sic inde potissimum incipietur, si post conscensionem, equo dextrum ordiete gressum, eques ei significet, ad virgam directam cursum esse. Quippe laeuum sublaturus, ab eo cursus initium faciet: quumque ad sinistram conuertetur, inflexionem quoque sic incipiet. Nam ita comparatus a natura est equus, ut si conuertatur ad dextram, a dextris initium faciat: sin ad sinistram, a sinistris. Equitationis id exercitium laudamus, quod *compedem vocant. Equos enim consuefacit, ut vtraque maxilla conuertantur. Prodest etiam, cursum equitationis mutari; ut ambae maxillae pariter ad equitationis vtrumque latus reddantur idoneae. Laudamus & porrectam in longum compedem potius, quam circularem. Hoc enim modo lubentius se conuertet equus, iam recti cursus satur: pariterque fiet, ut ad cursum directum, & ad inflexionem semet exerceat. Sunt et in conuersionibus equi retinendi: Quippe nec equo facile, nec tutum est, in illa cursus celeritate paullo momento semet inflectere: praesertim si pauitum sit, lubricumue solum. Quum equum inhibebit, ut eum freno quam minime in obliquum adiget; sic ipsemet cauebit inprimis, ne in obli-

Modus in
equo scien-
di.

Que iam
insidenti
facienda.

Habena.

Habenas
tenendi mo-
dus.

* videtur.

Equos con-
nerendi
modus.

Inhibendi
equi ratio.

Equorum
exercitia.

Vbi descen-
dendum
post exerci-
tia.

Ad quos
corpus e-
que ad-
iudicatio-
nem.

Ad trans-
flectendum
equum.

Cursum per
delicia.

Perfasci-
um
per deli-
cia cursum.

in obli-

1151
in ob-
occa-
quan-
ne fa-
eum
quod
deno-
uerit
bere
quod
insti-
quod
te re-
conu-
rum
trum
inter-
tu, n-
rem
lequi-
erit p-
quam
dum
tam i-
Nam
ac ma-
nobis
repeti-
tione
re pol-
re deli-
ratione
dis om-
ducto-
ire: de-
tran-
culo,
non ip-
iam v-
lis opu-
tum v-
hunc
dum,
fas, p-
iam la-
simili-
deorsu-
omnia
re tam
cedet.
tando
ficiat
con-
habue-
cliuia
si gan-
mo sin-
Perfas-
certan-
Graco-
haec si-
primu-
rius ei-
tergiu-
bit. Ma-
rigat. S-
siliend-

in obliquum propendat. Absque quo sit, leuam occasionem suffecturam sciat; vt humi tam ipse, quam equus procumbat. Posteaquam conuersione facta, directo prospiciet equus; ad celeritatem eum excitet. Quippe manifestum est, in pugnis quoque conuersiones vel persequendi, vel abicidendi causa fieri. Quapropter expedit, vt conuersus ad celeritate aduefiat. Vbi iam equus habere satis exercitij videbitur, vtile quoque fuerit, quiete recreatum subito summam ad celeritatem instigari; ab equis tamen auersum, non versus equos: ac rursus a celeri cursu, loco proximo quiete refici: quumque constiterit aliquandiu, denovo conuersum incitari. Nam manifesto patet, futurum aliquod aliquando tempus, quod horum vtrumque requirat. Quum descendendum erit, nec inter equos vniquam id fiat, nec in hominum cœtu, nec extra cursus equestris spatia: sed vbi laborem equus subire cogitur, ibidem & quietem consequitur. Et quia nonnumquam equo currédum erit per loca decliua, mótuosa, obliqua; nonnumquam transiliendum, nonnumquam exsiliendum, alicubi desiliendum: ad hæc profus omnia tam ipse, quam equus institui debet, & exerceri. Nam alter alterutrius hoc modo saluti consulat, ac maiori esse vsui videbitur. Si quis autem bis a nobis eadem dici putat, qui prius exposita nunc repetamus; non hæc bis dici sciat. Etenim in emitione periculum fieri iubebamus, an hæc præstare posset equus: nunc quemque dicimus institueret re debere suum, adeoque litteris prodemus, quare ratione sit instituendus. Debet enim equus, si rudis omnino sit equus transiliendi, prehensio loro ductorio deorsum abiecto, prior ipse fossam transire: deinde lorum adducendo, equum virgere, vt transiliat. Si nolit, cum flagello quispiam, vel baculo, verbera summis viribus inferat: quo fiet, vt non ipsum dumtaxat spatium transiliat; sed etiam ulterius, quam oporteret. Neque deinceps vllis opus erit verberibus, sed si quem a tergo tantum viderit accedentem, saltabit. Posteaquam in hunc modum consuefactus fuerit ad transiliendum, etiam equo conscenso pergendum ad fossas, primo minores, mox ampliores. Quumque iam saltaturus est, equus ei subdat calcaria. Consimili modo, quum eum consuefaciet, vt sursum deorsumue saltet; calcaribus feriat. Quippe si hæc omnia totius corporis impulsu faciat, cum maiore tam ipsius equi, quam sessoris securitate res succedet, quam si vel in transiliendo, vel sursum saltando, vel desiliendo, posteriori parte corporis deficiat. Ad decliua primum equus in solo molliore consuefaciendus est, ac tandem, quum eius vsum habuerit; multo libentius per decliua, quam ad decliua curret. Quod autem nonnulli metuunt, ne, si agantur equi per decliua, rumpant armos: animo sint otioso licet, præsertim vbi cognouerint, Persas & Odryas vniuersos, per decliua cursu certantes, equos non minus sanos habere, quam Græcos. Nec item omittemus, qualem equus ad hæc singula semet exhibere debeat. Etenim ad primum equi repente proruentis imperum, antequam ei procumbendum est. Nam minus hoc modo tergiuersabitur equus, sessorumue sursum iactabit. Mox quum equus a cursu reuocatur, semet erigat. Sic enim minus ipse quasiabitur. Quum transilienda est fossa, vel in locum adliuem pergen-

A dum: non malum fuerit, iubam arripere, ne simul equus & iniquitate loci, & freno grauetur. Versus decliua se relupinet eques, ne præceps tam ipse, quam equus, deorsum feratur. Rectum quoque fuerit, alias in aliis locis, modo longiores, modo breuiores decursus equestres institui. Nam minus & hæc ingrata sunt equo, quam si semper in eisdem locis, consimilique modo fiant equitationes. Et quoniam eum, qui omnimodo diuersis in locis equum citato cursu agit, necesse est eius recte tractandi peritum esse; nec minus, vt armis ex eo commode possit vti: nequaquam vituperanda venit rei equestris inter venandum exercitatio locis iis, quæ tum idonea sunt, tum feras habent. At vbi hæc desiderantur, bonum quoque fuerit exercitium, si ex conuento de duobus equitibus alter in equo per loca varia fugiat, hastamque auersam tenens sese subducatur; alter rotundis iaculis instructus, & hasta similem in modum facta, persequatur: ac sicubi fugientem adingat ex interuallo iaculis respondente, ista e in eum rotunda coniciatur, si intra ictum hastæ, feriat ira deprehensum. Bonum etiam, quum aliquando alter in alterum iruerit, tracto ad se aduersario, mox eundem ab se repente protrudere. Nam ad hominem ex equo deiciendum hoc pertinet. Faciet etiam is recte, qui trahitur, si equum abigat. Id enim faciens, citius trahentem deiecerit, quàm ipse ceciderit. Quod si aliquando contingat, vt dum castra castris obuiantur, equites alteri aduersus alteros prodeant, & tum aduersarios persequantur ad hostilem vsque phalangem, tum ad suam vsque refugiant: heic etiam scire prodest, quam quidem diu quis haud procul a suis abest, recte ac tuto facturum, si equo inter primos conuerso, totis hostes viribus virgeat: verum vbi propius ad eos accesserit, equum in potestate retineat. Nam credi par est, eum hoc modo maximam habituram facultatem laedendi hostes, a quibus ipse vicissim laedi nequeat. Enimvero Dij concesserunt hominibus, vt ab homine, quæ fieri debeant, oratione doceantur. Eadem oratione constat equum doceri non posse. Verum si vicissim ei rem gratam feceris, vbi quid ipse tui ex animi sententia peregerit; ac rursus, quum in obædiens fuerit, castigaueris: hac in primis ratione didicerit in iis obsequi, quæ fieri oporteat. Ac breue quidem istud est dictu, sed per vniuersam sese rem equestrem porrigit. Nam frenum equus accipiet libentius, si eo admissio, commodi quidpiam subsequatur. Idem & transiliet, & saltabit sursum, & in omnibus aliis obsequetur; si, quum imperata fecerit, aliquam quietem expectabit. Et hæc tenus quidem exposuimus, qui fieri possit, vt minime circumueniatur, qui pullum & equum emittit; eundemque tractando, minime corumpat: præsertim si exhibendus sit equus, iis dotibus præditus, quas eques ad pugnam desiderat. Opportunum vero fortasse fuerit, hoc quoque pericribi; si cui contingat animosior vti equo, vel ignauiore, quam oporteat: quonam modo possit vtroque rectissime vti. Primum ergo sciendum, id animu in equo esse, quod ira sit in homine. Quæ admodum igitur hominem minime quis ad iram commoueat, si neque verbis proferat aliquid rei molestæ, neque faciat: ita nec equum animosum iritabit vlllo modo, qui eum non læserit. Ac statim quidem in ipsa consensione danda est opera, vt

Equorum exercitia.

Vbi descendendum potest exercitia.

Ad quos cursus equus adiuuandus.

Ad transiliendum assuefactio.

Cursus per decliua.

Persarum Thracum per decliua cursus.

Equitationum modi & loca mutanda.

Exercitia equestria venationum.

Pugne sine mulacra.

Homines oratione, Equi docendi gratificando & castigando.

Animus qui.

Quomodo tractandi equi animosi.

in ascendendo nulla quis equum adficiat molestia. Postea vero, quam conscenderit; equo longius ad temporis spatium subsistere iusso, quam fieri ceteroquin soleat, ita deinde placidissimis signis eum promoueat. Hinc ab incessu lentissimo primordia capiens, ad celeriore euratione perducet; ut equus ipse minime sentiat, incitatio re se motu progredi. Si quid equo repente velit imperare, sciat equum animosum repetitis rebus haud aliter perturbari; ac soleat homo, qui repente aliquid vel adspexit, vel audiuit, vel sensit. Quod si pergentem celerius equum animosum a progressionis impetu reuocare uolueris, non cum subito retrahere debes, sed placide frenum adducens, ut consistat, non cogendo, sed mitigando efficies. Prolixis etiam agitationibus mansuetiores euadunt equi, quam crebris conuersionibus: eademque si placide conficiantur, equum animosum longiore spatio demulcent ac mitigant, sine vlla concitatione. Si quis autem existimat, equum se mirem redditurum, si eum celeri & prolixa equitatione fatiget: contrarium statuit ei, quod consentaneum est.

Nihil repente imperandum equis animosis.

Equi cavenda iracundia.

Animosum equum uel frenum.

* ποικύσμος hic est. † hic κλάσμα.

Equus nimis ferocis bello inutilis.

Ut equus sit spectabilis, quid agendum.

Os equi sursum trahere. Calcaria et flagella inutilia.

A si quis equum ita condocerit, ut laxiore freno incedat, & ceruicem adollat, & eandem mox a capite recuruet: is facile ab eo impetrabit, ut faciat, quae ceteroquin cum voluptate, & quidem exultans facit. Equum autem ista cum voluptate facere, hoc intelligi argumento potest. Mox enim, quum ad alios equos accesserit, ac praesertim ad equas; sublimem admodum ceruicem gerit, & maxime caput, truci cum adpectu, incuruat: crura mollius adollit, caudam sursum porrigit. Quamobrem quum equum ad ea praestanda perducit, quae ipsemet equus effringendo representat, quoties pulcherrimum sese spectandum exhibet: is nimirum efficiet, ut cum voluptate incedat equus, & magnificentiam praeseferat, & terribilis sit, & spectabilis. Quae sane quonam modo putemus effici posse, nunc commemorare conabimur. Primum ergo non pauciora duobus habere frena conuenit. Eorum alterum laeue sit, & rotulas habeat grandiores; alterum rotulas graues ac depressas, cum echinis acutioribus: ut quum hoc prehenderit, asperitatem moleste ferendo, dimittat; quum uicissim lauius illud acceperit, voluptatem ex eius lauitate percipiat, & prorsus eadem immisso laui praeter, ad quae praestanda freno asperiori adiuuatus erat. Sin lauitate contempra, frequenter in ipsum frenum incumbere velit: non abs re maiores addimus laui rotulas, ut dum per eas os pandere cogitur, lupatum admittat. Potest etiam frenum asperius variari tum implicando, tum extendendo.

Equi ad equas accedentis species.

Frena duo.

C Quotquot autem frena fuerint, omnia mollia sunt. Quippe rigidum quacumque parte prehenderit equus, totum maxillis tenet; quem admodum si uerum quispiam quacumque sui parte prehenderit, totum sustollit. Alterum uero non aliter, atque catena, qua parte tenetur, ea sola non flectitur; quum reliquum pensile sit, atque id loco cedens, dum semper in ore caprat equus; lupatum a maxillis dimittit. Eam ob causam in medio quoque de ipsis axibus anuli suspendi solent, ut hos lingua dentibusque prensans, frenum maxillis corripere negligat. Quod si quispiam ignorat, quidnam mollicies, quidue rigiditas freni sit; hoc ipsum quoque perscribemus. Est enim molle, quum axes commilluras ita lasas ac laeues habent, ut facile flecti possint. Adeoque omnia, quae axibus circumponuntur, si patula sint, & non condensata, pro mollibus haberi debent. Si uero quaelibet freni partes difficulter & disjungantur, & uicissim in se redeant: hoc scilicet est, frenum esse rigidum.

Frena sunt mollia, non rigida.

E Quaecumque uero sit, cuncta quidem haec cum eo praestari oportet, si talem quis equum exhibere velit, qualem diximus. Os equi sursum impellendum, neque nimis duriter, ut caput sursum iactet; neque nimis remisse, ut non sentiat. Posteaquam excitatus hoc impulsu, ceruicem adollit: mox frenum ei remittendum, atque in rebus etiam ceteris, quemadmodum perpetuo monemus, sicubi recte obsequatur equus, uicissim ei gratificandum. Vbi quis equum animaduertet delectari tum ceruicis elatione, tum illa laxitate: nihil ei molesti exhibebit, quasi ad subeundum laborem cogere velit: sed ita demulcebit, quasi si quietem ei sit concessurus. Sic enim animo confidentissimo ad agitationem celerem accedet. Ac delectari celeritate cursus equum, hoc argumento est. Quippe si fuga euaserit, non pederentim

Quod frenum molle, quod rigidum.

Oris impulsio.

Ut equi maxime a seipsis excitentur.

F Quaecumque uero sit, cuncta quidem haec cum eo praestari oportet, si talem quis equum exhibere velit, qualem diximus. Os equi sursum impellendum, neque nimis duriter, ut caput sursum iactet; neque nimis remisse, ut non sentiat. Posteaquam excitatus hoc impulsu, ceruicem adollit: mox frenum ei remittendum, atque in rebus etiam ceteris, quemadmodum perpetuo monemus, sicubi recte obsequatur equus, uicissim ei gratificandum. Vbi quis equum animaduertet delectari tum ceruicis elatione, tum illa laxitate: nihil ei molesti exhibebit, quasi ad subeundum laborem cogere velit: sed ita demulcebit, quasi si quietem ei sit concessurus. Sic enim animo confidentissimo ad agitationem celerem accedet. Ac delectari celeritate cursus equum, hoc argumento est. Quippe si fuga euaserit, non pederentim

1156
pergit
est, v
gat v
modu
lud si
rum v
rit ad
exerc
mai
ad
gnu
pressu
citatu
ra ven
tamen
crura
hunc
gaudi
tum p
que m
sentat
pre se
libera
& ani
cundu
qui for
to. Si
gendi
abs qu
magna
Quo
mollia
nime
succin
heic di
existi
ribus
ra pote
tem fr
riorib
erigit
denda
ei rem
ma pra
torum
nulli,
dum p
liquen
rare in
ptum
cumq
petu
Nam o
quoqu
decora
stimul
corum
homo
dotes
bet eq
si etia
copios
met er
trahat
ceps a
in equ
quitan

Nihil vltimum a- gendum.

pergit, sed currit. Sic enim a natura comparatus A est, vt voluptatem hinc capiat; nisi quis forte cogat vltra, quam commodum sit, currere. Quod si modum aliquid superet, quidcumque tandem illud sit, nec equo, nec homini gratum erit. Ceterum vbi cum splendore quodam productus fuerit ad decurrendum, par est credi, sic eum priori exercitatione consuefactum, vt post inflexiones maiore cum impetu proruat. Verum si quis equo ad hoc instituto, pariter & frenum adducat, & signum quoddam instigationis edat: freno quidem B pressus . . . . at instigationis imperio concitatur. Ac pectus quidem antequam protedit, crura vero prae iracundia sustollit altius, non mollia tamen. Nequaquam enim excaescentes equi crura magis habent mollia. Si vero quis equo in hunc modum excitato, frenum remittat; ibi prae gaudio, quod respectu laxitatis lupato se liberatum putet, specie quadam exultabunda, cruribusque mollibus superbiens fertur, omnino representans eam venustatem, quam erga equos alios C prae se ferre solet. Ac talem qui spectant equum, & liberalem adpellant, & spontaneum, & equestrem, & animosum, & superbum, ad spectuque tam iucundum, quam trucem. Et haec tenus quidem illis, qui fortassis ea desiderabunt, haec perscripta sunt. Si quis autem equo ad pompam idoneo, & erigendi se perito, & splendido velit vti: sciat, non abs quouis equo posse talia praestari; sed requiri, vt magnus in tali sit animus, cum corpore valido. Quod autem plerique putant eum, cui crura sint D mollia, corpus etiam posse facilius ad tollere, minime sic comparatum est: sed potius, qui molles, succinctos, validos lumbos habet, (& lumbos haec dico, non caudam versus porrectos, sed qui existunt inter latera & coxas, ad ilia: (sub anterioribus non exiguo spatio collocare posteriora crura poterit. Si quis igitur equum pedes ita subiicientem freno sursum impulserit, partibus ille posterioribus in talos sese flectit, & corpus antequam sic erigit; vt e regione consistentes & aluum, & E punda conspiciant. Quae sane quum facit, frenum ei remittendum erit: vt quae ab equo pulcherrima praestantur, ea tum faciat lubens, tum spectatorum iudicio facere videatur. Sunt quidem nonnulli, qui equos ad haec quoque consuefaciunt; dum partim eos virga sub talos feriunt, partim aliquem ad latus currentem baculo femora verberare iubent. Verum nos optimum hoc esse preceptum arbitramur, vt, quod semper dicimus, vbi cumque voluntati equitis paruierit, vicissim id perpetuo sequatur, vt equo requiescendi copia fiat. Nam quae per coactionem facit equus, vt Simo quoque tradit, ea neque nouit ipse, neque magis decora sunt; quam si quis histrionem flagris, atque stimulis excitet. Quippe multo plura praeter decorum, quam cum laude faciet, tum equus, tum homo; cui quid eiusmodi contingeret. Proinde qui dotes omnino pulcherrimas & splendidissimas habet equus, eas signis datis exhibere debet. Quod si etiam tum, quum exercetur, ad sudorem vsque copiosum ageret; quum vero, quam honeste semet exerit, statim descensio fiat, & frenum detrahatur: omnino futurum sciri debet, vt deinceps ad erigendum sese non inuitus accedat. Atque in equis huiusmodi sane tam Dij, quam heroes equitantes pingi solent: & homines, qui eis dextre

Equum potius.

Equi generosi non cogendi.

vtuntur, magnificentiam quamdam prae se ferunt. Et vero is equus, qui semet erigit, tantopere siue pulchrum quiddam est, seu admirabile, seu suspiciendum: vt oculos omnium spectatorum, tam iuuenum, quam senum, in se coniectos detineat. Nemo quidem certo vel ab eo discedit, vel spectando defatigatur, dum praeclaram hanc ille speciem suam exhibet. Ceterum si cui talem equum habenti vsuueniat, vt vel tribui cum imperio praesit, vel equum magister fiat: illi non in hoc erit incumbendum, vt ipse solus sit splendidus; sed multo magis vt vniuersum agmen, quod eum sequitur, spectatu dignum adpareat. Quamobrem si, quod in equis eiusmodi maxime laudatur, praecedat equus quispiam, qui corpus ad insignem altitudinem motu creberrimo sustollens, lente tamen admodum progrediatur: nimirum eueniet, vt equi ceteri pedetentim hunc sequantur. Ex hoc autem spectaculo quid consequi splendidum possit? Sin equo concitato, neque nimis celeriter, neque nimis tarde praecedat; sed ea ratione qua equi maxime fiunt alacres, & truces, & speciem ad laborem obeundum maxime decentem induunt: tum vero necesse est, vt ingens strepitus, ingens equorum hinnitus, & narium flatus adsit. Ideoque non ipse tantummodo, sed vniuersus etiam comitatus haud abs re spectabilis erit. Enimvero si quis equum feliciter emerit, & sic educet, vt labores sustinere possit, & eodem recte vtatur in exercitiis ad rem militarem consuefacientibus, in equitationibus ostentationis causa comparatis, in certaminibus denique bellicis: quid huic impedimento sit, quo minus equos maioris efficiat pretij, quam eos acceperit; neque dumtaxat equos bonitate celebres habeat, verum etiam ipse propter equestris rei cognitionem in ore sit omnibus, nisi diuina quaedam vis obstat? Placet etiam perscribere, quoniam modo armatus esse debeat, qui aliquod in equo periculum sit aditurus. Primum dicimus, debere lorica sic esse factam; vt corpori respondeat. Apram quidem hanc, corpus ipsum gestat; nimis vero laxam, humeri soli ferunt. Sin valde sit angusta, non armatura, sed carcer est. Et quia ceruix quoque de partium illarum numero est, quae letaliter peruntur; dicimus huic etiam tegumentum ex ipsa lorica se porrigens, esse conficiendum, quod ceruici respondeat. Id enim tum ornamento erit, tum si recte fabricatum sit, equitis ipsius faciem ad nares vsque, quum ita libuerit, excipiet. Galeam ducimus optimam, quae Bœotij F sit operis. Haec enim maxime tegit, quidquid extra lorica eminent; nec prospectum impedit. Ipsa lorica sic fabricata sit, ne vel sessioni, vel inclinationi sit impedimento. Ad inguen & pudenda, & vicinas vndique partes, tales ac tot pinnae sunt; vt istae membra tegant. Et quoniam sinistra quoque manus inutilem reddit equitem, si laesa fuerit: inuentam & huic probamus armaturam, quam manum vocant. Nam & humerum haec obtegit, & brachium, & cubitum, & quidquid habenis est contiguum: eademque tum extendi, tum contrahi flexu suo potest. Praeterea partem illam sub alis, qua lorica deficit, tegit. Dextram sustolli necesse est, siue quis telum emittere, siue plagam inferre velit. Quapropter auferri debet a lorica, quidquid haec impedimento futurum est: eiusque loco pinnae in nexibus adplicatiles sint, quae cum

Quanti sit equus erigendi se peritum.

Quasi Phalaenis.

Equitis armatura.

Thorax qualis esse debeat, Tegumentum ceruicis.

Galea.

Chirotheca sinistra.

manu exporrecta similiter & ipsa explicetur, cum
 reducta, claudantur. Quod brachio instar ocreæ
 solet apponi, rectius ita nobis suffecturum vide-
 tur; quam si ad ipsam armaturam sit religatum.
 Pars dextra, quæ hac sublata nudatur, iuxta lori-
 cam munienda vel lotoo, vel æreo integumento:
 absque quo sit, periculosissima sui parte præsidij
 nihil habebit. Quia vero si quid equo mali acci-
 dat, eques ipse totius periculi sit participans: necesse
 est equum etiam frontis, & pectoris, & laterum
 integumentis armari. Simul enim hæc femora-
 lium equiti vicem præstant. Omnium vero ma-
 xime tegenda equi sunt ilia, quod eorum, cetero-
 quin etiam tenerrimorum, valde letalia sint vul-
 nera. Possunt autem ephippio regi. Debet illud
 etiam lorum, quod ephippium constringit & con-
 tinet, sic esse consutum: ut tutius eques ipse se-
 deat, & equi tamen sella non lædatur. Ac partibus
 quidem ceteris hæc tam equi, quam equitis arma-
 tura fuerit. Tibias vero, ac pedes, consentaneum
 est extra femoralia propendere: quibus sua non
 deerit armatura, si ocreæ de corio factæ fuerint,
 ex quo soleæ conficiuntur. Sic enim pariter & ti-
 bias armabunt, & calceorum loco pedibus erunt.
 Et hæc quidem arma sunt, quæ nos ita muniunt;
 modo Deos propitios habeamus, ut nõ lædamur.
 Verum ad hostes lædendos, potius machæra nobis,
 quam ensis, probatur. Nam quum eques in
 sublimi sit, maior vis erit in plaga copidis, quam
 ensis. Hastæ pericalis loco, quum ea fragilis sit,
 nec commode gestetur, potius corneas tragulas
 duas probamus. Nam harum alteram peritus e-
 ques eiaculari, altera sic uti potest, ut eam vel in
 aduersum, vel ad latera, vel a tergo contorqueat.
 Præterea firmiores sunt, quam hasta, magisque
 portatiles. Eiaculationem teli probamus eam, quæ
 longissimo fit spacio. Sic enim tempus ipsum magis
 permittit, ut temet auertas, aliudque telum sum-
 mas. Paucis etiam perscribemus, quamnam optima
 sit emittendi teli ratio. Quippe si quis partes
 læuas antè protendens, dextras autem redu-
 cens, ex ipsis femoribus semet erigendo, cuspidem
 nonnihil arrectam emiserit: omnino fiet, ut im-
 petu vehementissimo, longissimeque telum feratur:
 atque idem rectissime feriet, si dum emittitur,
 ipsa cuspis scopum semper spectet. Atque hæc
 quidem equiti vulgari a nobis monumenta, præ-
 ceptiones, exercitia, præscripta sunt. Quæ au-
 tem scire par sit, & facere magistrum
 equitum; alio libro est
 declaratum.

EXPLICIT LIBER
 de re equestri.

ADPENDICIS XENOPHONTEÆ FINIS.

INDEX

A Habes iam, Xenophontis studiose lector, spe-
 cimen interpretationis a me factæ Taurini,
 quum in aula Ducis Allobrogum Emanuëlis Phi-
 liberti, & Caroli Emanuelis, filij, patre rebus hu-
 manis exempto, fere biennium degerem; ab illu-
 stri Barone, fortissimoque militum duce Suen-
 dio, ad eos principes missus. Arbitrium ego tutum
 non recuso, quin libere statuas, ecquam si Ste-
 phanus causam iustam habuerit, cur laborem
 meum, animo liberali, absque vilo pretio, cum
 sola ededi condicione sibi oblatum, tot annis hæc
 ipsa condicione non impleta, mihi non restituere-
 ret; ac nihilo minus ad alios mirari se diceret, a
 me rem nullius momenti etiam auctore prætoris
 repeti, de qua certo adfirmare non posset, incen-
 dione domus suæ, quam habebat in Allobrogum
 metropoli, a direptione prædij bello nupero Al-
 lobrogico perisset. Pudet hos referre prætextus
 hominis putidos, sed ipsum non puduit eis inni-
 ti; donec effugiis omnibus frustra tentatis, se causam
 casurum videns, non sine diuino miraculo (re-
 ferendo scilicet ad Apologiam ipsius Herodotæ) inuen-
 tum ab se librum profiteretur, quem amissum
 existimasset. Credo sane, prodigioso figmen-
 to id repertum ab eo fuisse; quod nusquam periis-
 se norat, adeoque secum habebat, ut multorum
 est opinio. Causas facti ceteras non excutio. Sal-
 tim hoc manifesto paret, ferre hominem animo
 æquo non potuisse, quod vnus aliquis nationis e-
 ius, a qua confici versiones hypocauticas scripsit,
 ut lectorum molestias in conferendis interpre-
 tum plurium verbis, & eorumdem ab ipso Ste-
 phano profectis castigationibus, labore suo sub-
 leuaret, Xenophontem integrum adgredi lucubra-
 tione noua esset ausus, cum censurarum Hi-
 Stephani dispendio in tot Xenophontis interpre-
 res, magnos plerosque viros, & famosos; Philel-
 phos, Amasæos, Pircameros, Camerarios, Bessa-
 riones, Ribittos, Leoniconos, Gabrielios, ceteros.
 Hinc illæ lacrumæ. ne quid dicam de molestia,
 quæ ex præceptis alterius industria nonnullis sen-
 tit, quibus schediasmata sua vere tumultuaria far-
 cire iam dudum cogitauerat. Ego Xenophonteam
 hanc lucubrationem tentatam in adulescentia,
 nonnihil expolitam ætate virili, nunc maturiore
 iudicio recensitam, quod ut aliquando fieret, o-
 ptavi sæpe mihi euenire diuinitus, & vsui & cen-
 suris omnium exhibeo. Si quis hinc fructus ad
 litterarum Græcarum studiosos redibit, voti
 reus debitus æterno numini gratias agam. De
 maleuolorum calumniis, οὐ φρονίς ἰσχυροῦ
 καὶ δόξῃ. Non verbis, sed reabs-
 tuendæ sibi veritas
 sufficit.

Brachij
 tegumentum.

Equi frõ-
 talia, pe-
 ctoralia,
 lateralia.

Tibiarum
 equitis &
 pedum te-
 gumenta.

Arma of-
 fendendis
 hostibus.

Eiaculari
 ratio.

1160
 33
 A
 C
 affert,
 etorita
 emen
 Henri
 Sch
 A
 At in
 scholi
 à
 Iden
 ad
 Gen,
 pag. 17
 tem p
 eq. It
 quod
 hæc su
 Qu
 dens
 sensum
 post,
 M
 bere n
 bit ac
 loct
 & secu
 bis fide
 Quare
 O
 legend
 que le
 hoc sal
 uis aut
 ro iam
 & m
 cundi
 sic etiã
 verò m
 mi